

læsere af kriminalromaner, at begynde med konklusionen. Klogt vil det også være at læse en af de gamle fremstillinger. Alle disse bøger bygger på Sir J. W. Kayes mammutværk: *History of the Sepoy War*, som blev skrevet i årene fra 1864–1876. Palmer skriver ofte i direkte polemik med Kaye, og en væsentlig del af hans indsats er, at han på overbevisende måde har vist os, hvor umuligt det er at stole på Kayes oplysninger og vurderinger. Selvom rædselsromantikken i denne begivenhed, som har fristet så mange romanforfattere, fordufter, må man ønske at mange historikere vil følge i Palmers fodspor, så oprørets historie i sin helhed kan blive tilfredsstillende og alsidigt belyst. Palmer har æren for en fin begyndelse.

BENEDICTE HJEJLE

KOPPEL S. PINSON: *Modern Germany. Its History and Civilization*. Second edition. New York, The MacMillan Company, London, Collier-Macmillan Ltd., 1966. xv + 682 s. 8,95 \$.

I 1954 udsendte Koppel S. Pinson den første udgave af »Modern Germany« med bl.a. det formål at trække de historiske linier op bag det moderne Tysklands-problem. I sine sidste år arbejdede forfatteren på en ajourføring af bogen, dels for at inddrage nye forskningsresultater, dels for at skildre den stedfundne udvikling fra 1949 til midten af 60'erne. Efter professor Pinsons død har Klaus Epstein udgivet den bearbejdede 1. udgave og samtidig tilføjet et afsluttende kapitel om tiden efter 1949 – et afsnit, som kun er blevet et forsøg på at angive visse hovedlinier.

De sider af det moderne Tysklands historie, som Pinson har ønsket at sætte i en sammenhæng, har med det givne formål alle betydning for forståelsen af den tyske stats dannelse og den tyske stats betingelser, men vel at mærke *ikke* de betingelser, som er blevet dikteret af Tysklands forbindelser med andre stater. Den tyske udenrigspolitik interesserer stort set ikke Pinson, og den er kun behandlet i de sammenhænge, hvor den er strengt nødvendig for forståelsen af indre tyske problemer. Denne bevidste sondring mellem indre og ydre kræfter i statsdannelsen giver bogen en skævhed, som undertiden er generende.

De indre kræfter bag statsdannelsen er – uden unødigt vold mod virkeligheden – søgt systematiseret, således at der går klare linier gennem hele den omhandlede periode. I særlig grad har forfatteren hæftet sig ved den stadige kamp mellem splittelse og samling. Det er bogens hovedtese, at ingen anden stat i Europa i den grad som Tyskland har været præget af en strid mellem centripetale og centrifugale kræfter. Splittelsen finder Pinson i flere forskellige sammenhænge. Den *religiøse* splittelse mellem protestanter og katolikker, mellem kirke og stat, mellem kristne og ikke-kristne; den *politiske* splittelse mellem stortysk nationalisme og lokal patriotisme; den *kulturelle* splittelse mellem klassisk og germansk tradition: Hver for sig eller i forening fremhæves disse kræfter som medvirkende ved – ja næsten ansvarlige for – skabelsen af det moderne Tyskland.

Bogen er imidlertid ikke blot postulater. Tværtimod rummer den en grundig og veldokumenteret gennemgang af de sider af det historiske hændelsesforløb,

som forfatteren finder væsentlige. Megen vægt er lagt på at vise den nære sammenhæng mellem den tyske kultur og den tyske politik, og begge disse fænomener er sat i forbindelse med den økonomiske og sociale udvikling. Bedst er fremstillingen af den tyske politik i perioden fra 1871 til 1914, fordi det her lykkes på den ene side at skildre den nationale enheds problemer, på den anden side at analysere de kræfter, som kæmpede imod de bismarck'ske idealer.

I det hele taget må det indrømmes, at Pinsons grundsyn på det tyske problem skaber klarhed for perioden frem til 1930. Fra dette tidspunkt er det imidlertid som om stoffet tager magten fra dets behandler. Som forklaring herpå kan tjene, at Hitler og Hitler-tidens politik efter forfatterens opfattelse ikke lader sig analysere rationelt, fordi Hitler ikke handlede rationelt. De tolv år fra 1933 til 1945 »opened up a chasm of primitive drives and animalic forces that seem to separate the world before and after Hitler by a time span of thousands of years« (s. 479). 1933 kommer derved til at betegne et brud med en udviklingslinie, som med alle forbehold gik fra 1815 over 1848 og 1870-71 til 1919, en linie som først blev genoptaget med oprettelsen af Bonn-republikken.

»Modern Germany« er da en indføring i tysk historie, som på flere punkter tvinger sin læser til at hente supplerende oplysninger andetsteds fra, men som i sine bedste afsnit giver, hvad titlen lover: En syntese af »History« og »Civilization«.

KNUD LARSEN

LORENZ RERUP: A. D. Jørgensen. Gyldendals Uglebøger. København, Gyldendal, 1965. 138 s. Ill. 11,75 kr.

Bogen er en biografisk skildring af historikeren A. D. Jørgensen. Den er skrevet i et letlæst sprog for den store læserskare, som uglebøgerne henvender sig til, og er rigt illustreret med samtidige tegninger og stik. I 1967 er den udsendt også i en tysk udgave.

De fleste af bogens oplysninger er velkendte fra den foreliggende litteratur. Her tænkes først og fremmest på A. D. Jørgensens »En Redegørelse for min Udvikling og mit Forfatterskab«, der udkom i 1901, fire år efter hans død, men også på Johan Ottosens store nekrolog i Sønderjyske Årbøger 1899 og på Troels G. Jørgensens skildringer af sin far både i Sønderjyske Årbøger 1953 og i bogen »A. D. Jørgensen og 1864«, der udkom i 1964. En rig kilde, som Rerup da også oser af, er »A. D. Jørgensens Breve«, som Harald Jørgensen udgav i 1939.

Bogen skal ikke refereres her, men dens disposition skal kort omtales. I en række kapitler gennemgås A. D. Jørgensens barndom, uddannelse, oplevelse af 1864, historiske forfatterskab, sønderjyske virksomhed, forhold til højskolen, arkivvirksomhed og politiske synspunkter. I dem alle kommer A. D. Jørgensen selv til orde gennem mange citater, der er kyndigt udvalgte, men desværre ikke forsynet med præcise kildehenvisninger. Vægten er med rette lagt på de refleksioner, som begivenheder og arbejde fremkaldte hos A. D. Jørgensen, og derved bliver forholdet mellem fortiden og nutiden et centralt emne i næsten alle kapitlerne. Som eksempel på de mange citater, der åbent eller skjult rummer en dialog med historien, gengives her et stykke af den dom, A. D. Jørgensen af-